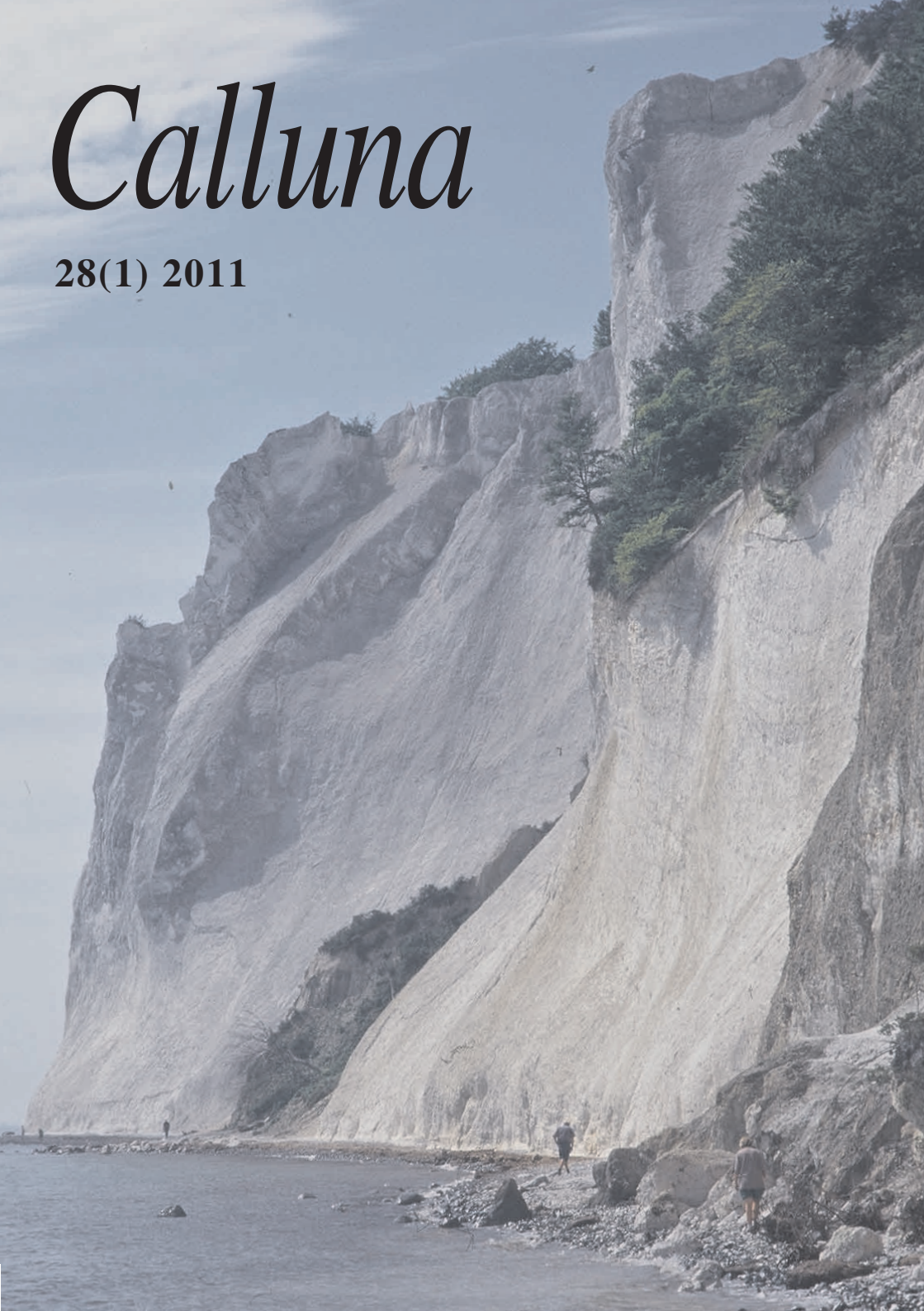

Calluna

28(1) 2011

Calluna

Utgiven i samarbete mellan
VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG
Redaktör: Gunnar Weimarck

ÅRG. 28 2011 NR 1
ISSN 2000-2335

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2 **Årsavgift:** 100 kr
Adress: Biologiska museet
4:e Villagatan 6 504 53 Borås

Hemsida:

STYRELSE:

Ordf: Anders Bohlin
Halltorpsgatan 14 461 41 Trollhättan
0520-35040

V ordf: Gösta Börjeson
Dammgatan 10 566 32 Habo
036-40611

Sekr: Karin Kjellberg
Stenum Västtomten 532 94 Skara
0511-61007

Kassör: Olof Janson
Kårtoorp 1 533 97 Götene
0511-53026, 53016

Övriga: Ulla-Britt Andersson
Tingvallavägen 3 461 32 Trollhättan
0520-10798

Anders Bertilsson
Bäcksholm 565 91 Mullsjö
0392-23015

Michael Johansson
Bodagatan 27 507 42 Borås
0704-552247 0

Peter Laudon
Ryttaregårdsv. 14 532 73 Varnhem
0511-60586

Erik Ljungstrand
Järkholmsv., pl 614 436 56 Hovås
0708-559628

Enar Sahlin
Box 3 430 63 Hindås
0301-10848

Rapportmottagare: Lennart Sundh

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Anders Bertilsson
Erik Ljungstrand

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9 **Årsavgift:** 100 kr
Adress: c/o Inst. f. botanik o. miljövetenskap
Box 461 405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfg.se>

E-post:

STYRELSE:

Ordf: Gunnar Weimarck
Kullstigen 5 436 40 Askim
031-414655

V ordf: Aimon Niklasson
Trolltjärn 18 436 40 Askim
031-261378

Sekr: Erik Ljungstrand (se vänsterspalten)

V sekr: Staffan Wall
Gibraltargatan 44 412 58 Göteborg
031-160560

Kassör: Sören Svensson
Båtsman Grås g. 11 422 57 Hisings Backa
031-523865 / 0703-222403

Övriga: Kenneth Bergerson
Karduansmakareg. 26 415 07 Göteborg
031-266637

Ragnhild Crawford
Önneröd 150 442 72 Kärna
0303-226123

Claes Gustafsson
Storesandsvägen 7 430 82 Donsö
031-973861 / 0703-210641

Mari Källersjö
Carl Skottsbergs Gata 22 413 19 Göteborg
031-741 11 02

Enar Sahlin (se vänsterspalten)

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Erik Ljungstrand
Eva Andersson
Kenneth Bergerson
Kristoffer Hahn

Festkommitté: Maj Fagerberg

Västergötlands Botaniska Förening Årsmöte 2011

Föreningen kallas till **årsmöte i Göteborg** i Botanikhusets hörsal, Carl Skottsbergs gata 22, **lördagen den 19 mars 2011**.

Program

9.30 samling med kaffe och fralla

10.00 årsmöte

11.00 visning av Göteborgsherbariet

12.00 föreningen bjuder på lunch i restaurang Botaniska Paviljongen i trädgården

13.00 visning av bl.a vårfloran i växthuset under ledning av försteintendent Magnus Neuendorf

ca. 15.00 avslutning med kaffe på institutionen

Föranmälan till lunchen senast den **13 mars** till Anders Bohlin, tel. 0520-350 40 eller

Manusstopp för *Calluna* (2) 2011

Bidrag till häfte 2 2011 emotses med intresse. De måste vara redaktören till handa allra senast måndagen den 2 maj. Bäst är att sända både text och eventuella bilder, gärna digitala färgbilder, med

e-post till , texten dessutom på papper till Gunnar Weimarck, Kullstigen 5, 436 40 Askim.

Redaktören

Botaniska Föreningen i Göteborg

Program för perioden mars–maj 2011

Torsdag 31 mars, kl. 19: Tjörns växter och landskap. Vår mångåriga medlem *Inge-mär Jonasson* berättar om ön Tjörn, dess sköna landskap och påfallande rika flora. Vi får följa landskapsförändringar, se ett urval av typiska tjörnmiljöer samt studera några speciella "tjörnväxter", det mesta i anslutning till den vackra bok som Inge-mär gav ut i förrfjol: "Tjörn. Landskap. Växter." (Jonasson 2009).

Torsdag 28 april, kl. 19: Årsmöte med sedvanliga årsmötesförhandlingar, inklusive val av styrelse och övriga funktionärer.

Efter pausen föredrag av *Lena Jonsell* om **Upplands flora**. I höstas utkom den nya floran över Uppland, resultatet av ett tjugoårigt inventeringsprojekt. Lena berättar om landskapet Upplands botaniska förutsättningar, inventerings- och registreringsmetodik, observerade floraförändringar vid jämförelse med "Upplands vegetation och flora" (Almquist 1929), exempel på både försvunna och nytillkomna växter, arternas utbredningsmönster såväl inom Uppland som i större geografiskt sammanhang, samt om arbetet med att färdigställa den tryckta floran.

Torsdag 19 maj, kl. 19: Violer i Norden. *Thomas Marcussen*, som disputerat på violer och skrivit det mesta av violerna i "Flora Nordica 6", berättar om detta så påfallande "kritiska" släkte. Det har sagts att *Viola* är "det svåraste som finns" i Nordens kärlväxtflora; Thomas berättar om vari svårigheterna består, både i teori och praktik, samt vad som kan göras för att bemästra dem. Mitt i violblomningen får vi hjälp med att lära oss (åtminstone delvis) förstå oss på violernas stora inomartsvariation, samt att kunna identifiera vilka plantor som bör vara hybrider.

LOKAL för våra föreläsningar är, om inget annat anges, "Botanhusets" (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22B i Göteborg.

Tyvärr kan vi inte ställa upp institutionens entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av dörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till en föreläsning så kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén) så kommer det någon inom kort och öppnar för dig.

UTDELNING ur våra fonder "till minne av Harald Fries m.fl." år 2011. Botaniska Föreningen i Göteborg delar årligen ut en del av avkastningen från fonderna vi förvaltar till "Botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Vid årets beslutstillfälle fanns det 12 000 kronor tillgängliga för utdelning, vilka tilldelades Tore Mattsson, Ulf Ryde och Tomas Burén för genetiska studier genom mikrosatellit-DNA-analys av björnbär ur hallonbjörnbärsgruppen (*Rubus* subsect. *Subidaei*).

ALLA är välkomna till ovanstående föredrag, som arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom vänner och bekanta till medlemmarna.

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2011 (del 1)

För exkursionerna gäller följande:

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges, till Erik Ljungstrand (0708-559628). Uppge vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig — för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om flera). Endast de som har anmält sig kan informeras om sena ändringar i programmet eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg — det blir så svårt att hålla reda på.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingsiderna avser tid för avfärd, så var på plats i god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna starkt begränsade. Åk gärna kollektivt där så är möjligt.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat överenskommit.
- Kontrollera noga kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning.
- Exkursionsprogrammets andra del (från senare delen av september) är ännu bara preliminärt fastställt; definitiva tider och platser kommer i häfte 3 av "Calluna".
- Till flertalet av våra exkursioner är även icke medlemmar välkomna att medfölja för att få uppleva hur trevligt vi har, men för exkursioner med begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (031-266637), Kristoffer Hahn (0762-157500), (Erik Ljungstrand (telefon ovan!), Anders Bertilsson (0392-23015) eller direkt till exkursionsledarna.

Lördag 19 mars: Västergötlands Botaniska Förenings årsmöte (med "inkursion") i Göteborg.

Söndag 17 april: Mossexkursion till **Säveåns naturreservat** med *Peter Carlsson*. Ädel-lövsbogen hyser åtskilliga intressanta mossor som dunmossa *Trichocolea tomentella*, mörk husmossa *Hylocomiastrum umbratum*, skogshakmossa *Rhytidiadelphus subpinnatus* och liten sprötmossa *Eurhynchium pulchellum*, vartill kommer att blå-sipporna vid denna tid borde blomma som bäst. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 9:15 och vid Stenkullens pendelparkering kl. 10:00. Tag med lupp! Anmälan senast 15 april.

Onsdag 20 april: Traditionell kvällsvandring genom **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna bör vid denna tid blomma som bäst; för övrigt kan vi få se bl.a. gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, vårärt, skogsbingel, dårört, vätteros, (vanlig) vårlök och lundvårlök i blom, medan blott bladen av månviol och skogsstarr har hunnit komma upp. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid växt-husentrén kl. 17:30. Stövlar ej nödvändigt. Anmälan senast 18 april.

Tisdag 26 april: Vårlöksutflykt i **Göteborgstrakten** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Vi hoppas få se alla de (fyra) vårlöksarter som är kända i trakten: (vanlig) vårlök, ängsvårlök, dvärgvårlök och lundvårlök, men detta förutsätter en hel del "trixigt" bilkörande, varför det är viktigt att vi denna kväll åker i så få bilar som möjligt. Ca 1 km promenad i lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:30. Anmälan senast 25 april.

Söndag 1 maj: Heldagsexkursion på "viol-tema" till **Ramsvikslandet** och **Hamn** ledd av *Olof Holmstrand*. Vi hoppas få se underviol, sandviol och buskviol, alla sällsyntheter i Bohuslän, men även bl.a. sloknunneört, stenkrassing, grusbräcka och dvärgvårlök. Ca 2 km promenad i delvis kuperad terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 8:00 och vid Askums kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 29 april.

Torsdag 5 maj: Aftonvandring kring **Stora Håvared** i Lerum med *Birgitta Nordqvist* och *Maj Fagerberg*. Här finns blomsterrika ännu betade hagmarker, som vi besöker när "det är som allra vackrast" med vidsträckt vitsippsmattor, gullviva och gullpudra. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:00 och vid viadukten norr om Nääs slott kl. 18:00. Anmälan senast 3 maj.

Onsdag 11 maj: Nybörjarexkursion till **Labbera** vid Råda säteri under ledning av *Kristoffer Hahn*. På denna udde i Rådasjön finns varierande naturtyper och därmed många vanliga växter, men även en stor raritet, landets rikaste lokal för getris *Diervilla lonicera*. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:30 och vid Råda säteris parkering kl. 18:15. Tag gärna med någon flora, som "Kroken" och/eller "MoStEr"! Anmälan senast 9 maj.

Söndag 15 maj: Vårexkursion till **Näverkärr** (längst ut på Härnäsät) ledd av *Lars Arvidsson*. Här ser vi ett flertal av de ovanliga lavar som "Storskogen" med rätta är berömd för, bl.a. getlav *Flavoparmelia caperata* och örtlav *Lobaria virens*, men även örtfloran är rik och omväxlande. Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 8:15 och på parkeringen vid Näverkärr kl. 10:00. Samarrangemang med Göteborgs Svampklubb. Anmälan senast 13 maj.

Tisdag 17 maj: Hallands Botaniska Förenings exkursion till "Vallda dalar" (Hördalen).

Onsdag 18 maj: Kvällsutflykt till den fagra **Rya skog** med *Erik Ljungstrand*. Den gamla ädellövskogen på Hisingen är ett klassiskt exkursionsmål för botanisterna i Göteborg; redan Carl Johan Lindeberg var här med sina elever. Vitsippsmattorna bör vara på upphällningen så här års, men rödblåra, storrams och olika stråväxter torde kunna ses. Ca 1 km promenad i lätt terräng. Samling vid Rya skogs södra parkering kl. 18:00. Anmälan senast 16 maj.

Lördag 21 maj: Heldagsexkursion till **Väröhalvön** under ledning av *Per Wahlén* och *Erik Ljungstrand*. Ute på denna halvö finns både klippstränder och välbetade strandängar, vi hoppas få se bl.a. fjällnejlika och östersjömaskros. Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 9:00 och på parkeringen vid Ringhals kärnkraftverk kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 19 maj.

Tisdag 24 maj: Aftonexkursion genom **Lärjeåns dalgång** ledd av *Pelle Dalberg*. Utmed "den leriga ån" finns både rik ädellövskog (bl.a. traktens största lindskog) och blomsterrika betesmarker. Vi bör kunna få se bl.a. strutbräken, svart trolldruva, skogsbräsma, skogsvicker, vårärt, vätteros och ormbär. Ca 3 km vandring i småkuperad terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:15 och utanför Blå Stället i Angereds centrum kl. 18:00. Anmälan senast 23 maj.

Lördag 28 maj: Föreningen Bohusläns Floras årsmöte (med exkursion) i Uddevalla.

Söndag 29 maj: Skärgårdsexkursion till **Galterö** i Styrös socken med *Lars Hellman*. På denna vackra, färbbetade ö finns en rik och omväxlande flora; vi hoppas bl.a. se granspira, strandkämpar, kattfot, bågstarr samt gräset älvväxing, som här har sin enda kända förekomst i Västsverige. Ca 8 km vandring i mest lätt terräng (först på väg över Brännö). Samling vid Saltholmen kl. 9:25 (skärgårdsbåten avgår kl. 9:30) och vid Brännö Rödsten kl. 9:50. Anmälan senast 27 maj.

Torsdag 2 juni: Försommarutflykt till **Skändlaberget**, norr om Tuve på Hisingen, under ledning av *Börje Wernersson*. På bergets östra sida finns en skalbank med rik flora, bl.a. backsmörblomma och fältmalört, medan vi kan hoppas få se vargötrel, monke och kattfot på andra delar av berget. Ca 3 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 9:00 och vid Skändla hembygdsgård kl. 9:45. Anmälan senast 31 maj.

Freitag 3 juni – söndag 5 juni: Hallands Botaniska Förenings excursion till Öland.

Onsdag 8 juni: Nybörjareexcursion till **Ramberget** på Hisingen ledd av *Kristoffer Hahn*. På och invid Ramberget finns en stor andel av våra inhemska träd representerade och under denna vandring fokuserar vi på dem. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng (delvis kuperad, men då på stig). Samling vid "Botanhuset" kl. 17:30 och vid Rambergsskolan kl. 18:00. Tag gärna med någon flora, som "Kroken" och/eller "MoStEr"! Anmälan senast 7 juni.

Söndag 12 juni: Rikkärnsstudier på **Falbygden** (del 1) med *Anders Bertilsson*. Vi besöker ett urval rikkärr av olika slag och bekantar oss med deras speciella flora, såsom sumpstjärnblomma, tagelstarr och vippstarr jämte ett antal orkidéer, t.ex. vaxnycklar och flugblomster. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 7:45 och vid Ållebergs Ännes parkering kl. 10:00. Anmälan senast 10 juni.

Torsdag 16 juni: Kvällsutflykt genom **Änggårdsbergens** norra del under ledning av *Erik Ljungstrand*. Inom naturreservatet finns en relativt artfattig (men omväxlande) naturlig flora, här till kommer rätt många främmande arter, varav de flesta väl får antas ha rymt från Botaniska Trädgården, bl.a. flugtrumpet, praktdagglåpa, lundgamander och hampstånds. Ca 4 km vandring, delvis i kuperad terräng. Samling vid Lilla Änggården kl. 18:00. Anmälan senast 14 juni.

Söndag 19 juni: DE VILDA BLOMMORNAS DAG i Norden. Se separat program på s. 8–10.

Måndag 20 juni – fredag 24 juni: Långexcursion till den fagra **MÖN** ledd av *Erik Ljungstrand* och *Finn Skovgaard*. Denna ö i sydöstra Danmark hyser en ytterst rik flora, ur vilken vi hoppas få se bl.a. jättefräken, dansk stensöta, väggört, tyskokel, vårval, esparsett, klipplin, lagertibast, havtorn, stor- och rödsyssla samt stornycklar. Vårt huvudmål är givetvis kritbranterna, ädellövskogarna och naturbetesmarkerna kring Möns klint i öster, men även andra delar av ön kommer att besökas, bl.a. halvön Ulvshale och den gamla staden Stege.

Planerad avresa från Göteborg 20 juni kl. 8:00. Planerad återkomst till Göteborg 24 juni på sena eftermiddagen. Förläggning i dubbelrum på pensionat Elmehøj i Elmelunde. Kostnad ca 2700 kr, inklusive fyra övernattningar, frukost, lunchpaket och middag m.m., men exklusive resor; dessa kan uppgå till ca 800 kr. Maximerat deltagarantal, högst 20 personer. Bindande skriftlig anmälan senast den 11 april till Erik Ljungstrand, Järkholmsvägen, pl 614, 436 56 Hovås. Vid överanmälan får de sist anmälda utgå. Utförligare program sändes till de anmälda under maj. **OBS!** Denna excursion är endast öppen för medlemmar i BFiG eller VBF.

Söndag 26 juni: Gräsexcursion till **Öxnäs** med *Kenneth Bergerson*. Denna utflykt avses vara en introduktion till våra vanliga gräs, vilkas systematik och karaktärer skall studeras. Övriga stråväxter, växtfamiljerna tågväxter och halvgräs, kommer även att omnämnas. Några ovanligare gräs i området är blågrönt mannagräs och källgräs. Ca 2 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 9:15 och på den lilla parkeringen vid "vägs ände" väster om Öxnäs by kl. 10:00. **OBS!** Parkeringen är mycket liten, samåkning anbefalles. Anmälan senast 25 juni.

Onsdag 29 juni – söndag 3 juli: Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar, detta år i Uppland.

Onsdag 6 juli: Heldagsexkursion till **Mollön** under ledning av *Tore Mattsson* och *Olle Molander*. På denna sedan länge nötbetade ö finns fukthedar och välhävda strandängar, med bl.a. kambräken, dvärglin, knutört, strandkämpar, grodtåg, vipp- och loppstarr. Ön är tidigare föga besökt, så nya fynd bör gå att göra. Ca 5 km vandring i medelsvår terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 8:00 och på parkeringen i Mollösund efter avfarten till Lervik kl. 10:00. Anmälan senast 4 juli.

Onsdag 14 juli: Hallands Botaniska Förenings järnvägsexkursion till Halmstad.

Söndag 24 juli – måndag 1 augusti: Lunds Botaniska Förenings exkursion till Abisko.

Torsdag 4 augusti: Kvällsvandring utmed **Mölnålsån** ledd av *Aimon Niklasson*. Vi följer den för två år sedan muddrade ån och studerar floran nere i vattnet, utmed stränderna och i omgivningarna. Sveriges enda kända lokal för vippskräppa kan ses (upptäckt av Carl Blom 1955), troligen även blomvass, pilblad och jättegröe. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid bron mitt för Mölnåls sjukhus kl. 17:30. Anmälan senast 2 augusti till Kristoffer (0762-157500).

Onsdag 10 augusti: Nybörjarexkursion till Färjenäs (på Hisingen) med *Kristoffer Hahn*. I den nyinrättade parken och i hamnområdet intill studerar vi växter som är vanliga i bebyggda områden, och som många av oss ofta ser. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:30 och i Pölsebo, vid infarten till "Maj på Malös gata", kl. 18:00. Tag gärna med någon flora, som "Kroken" och/eller "MoStEr"! Anmälan senast 8 augusti till Kristoffer (0762-157500).

Lördag 13 augusti: Rikkärrsstudier på Falbygden (del 2) ledda av *Anders Bertilsson*. Vi återbesöker några rikkärr av olika slag för att studera deras "sensommaraspekt", varvid vi hoppas få se såväl myrbräcka som fjällskära, den förstnämnda på en av sina två kvarlevande förekomster i södra Sverige. Ca 2 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 7:45 och vid Allebergs Ännes parkering kl. 10:00. Anmälan senast 11 augusti.

Söndag 14 augusti: Hallands Botaniska Förenings exkursion till Sandsjön nära Rydöbruk.

Tisdag 16 augusti: Kvällsutflukt till Särö under ledning av *Jan Kuylenstierna*. Vi vandrar ned till stränderna på västsidan, där vi kan få se arter som getapel, odört, hampflockel, strandtistel och glesstarr, och i skogen innanför finns idegran, lunglav och rutsinn. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 17:30 och på parkeringen vid Västerskog kl. 18:00. Anmälan senast 15 augusti.

Fredag 19 augusti – söndag 21 augusti: Helgtur genom norra BOHUSLÄN med *Evastina Blomgren*. Vi avser att följa Skageracks kust från Sotenäset i söder till Havstensund i norr under två dagar med stopp vid några av de finaste lokalerna. Bland de ovanligare växter vi kan hoppas få se kan följande nämnas: klotgräs, vattenskräppa, strandbeta, strandvallmo, slätterblomma, kust- och dvärgarun, fältgentiana, ostronört samt sjötåtel.

Planerad samling vid bron över Sotenkanalen 19 augusti kl. 20:00. Planerad återkomst till Göteborg 21 augusti på kvällen. Enkel förläggning i sovsal med avbalkningar vid Grosshamn på Ramsviklandet. Köksutrustning och elektricitet finnes, men rinnande vatten saknas. Övernattningarna är *gratis*, men kostnader för resor och mat tillkommer; de förra kan uppgå till ca 300 kr. Maximerat deltagarantal, högst 20 personer. Bindande skriftlig anmälan senast den 31 maj till Erik Ljungstrand, Järkholmsvägen, pl 614, 436 56 Hovås. Vid överanmälan får de sist anmälda utgå. Utförligare program sändes till de anmälda under juli. OBS! Denna exkursion är endast öppen för medlemmar i BFiG eller VBF.

Onsdag 24 augusti: Traditionsenlig stadsvandring inne i **Göteborgs** innerstad ledd av *Erik Ljungstrand*. Åter vandrar vi över stenstadens gator för att beskåda vad där växer. Nya arter dyker upp varje år, men endast få av dem lever kvar; ibland försvinner även de gamla. Murruta, rödmalva, blomvass och pilblad borde dock kunna utlovas. Samling vid Lejontrappan i Brunnsparken kl. 17:30. Stövlar är ej nödvändigt. Anmälan senast 22 augusti.

Lördag 3 september: Sensommarexkursion till skalbanken vid **Flateby Sandvik** under ledning av *Ragnhild Crawford*. Vi vandrar ned mot Nordre älvs mynning genom skogen till skalbanken, där ängsgentianan borde blomma som bäst. Andra arter som kan ses är skavfråken, småborre och luktsmåborre samt spåtistel. Ca 6 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid "Botanhuset" kl. 9:00 och vid bensinstationen i Kärna kl. 10:00. Stövlar anbefalles! Anmälan senast 1 september.

Lördag 24 september: Ruderatexkursion i Göteborgstrakten. Se häfte 3 av "Calluna".

För planeringen av ruderatexkursionen uppmanas alla medlemmar, som finner någon intressant lokal med mer eller mindre underliga ruderatväxter, att meddela detta till Erik Ljungstrand.

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands Flora, 743 sidor	200:–
Västergötlands Flora, Supplement 1, 53 sidor	20:–
Västergötlands Flora, Supplement 2, 32 sidor	20:–
Västergötlands Flora CD	50:–
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:–
Ev. portokostnad tillkommer.	

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

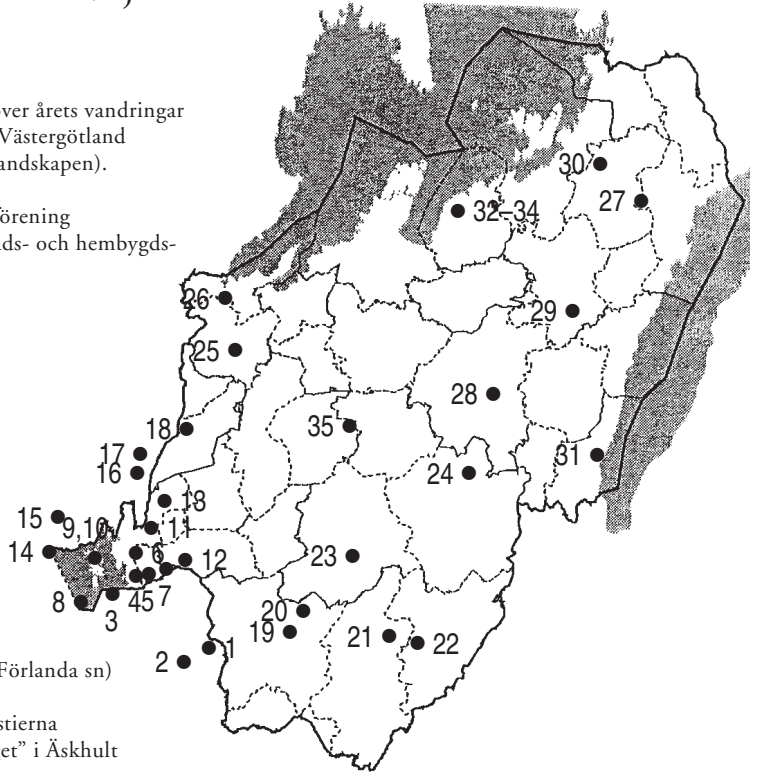
Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:–
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:–
Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna (med medlemsrabatt) för	75:–

De Vilda Blommornas Dag 2011

Söndagen den 19 juni

Här följer en lista över årets vandringar i blomstermarker i Västergötland (och några i grannlandskapen).

NF = Naturskyddsförening
NoHF = Naturskydds- och hembygdsförening

1. **ÄSKHULT** (HI Förlanda sn)
Tid: 10–12
Ledare: Jan Kuylenstierna
Mötesplats: "Bytorget" i Äskhult

2. **TJOLÖHOLM** (HI Fjärås sn)
Tid: 18–20
Ledare: Jan Johansson
Mötesplats: Parkeringen vid "Manegen"

3. **STORA AMUNDÖN** (Vg Askim sn)
Tid: 18–20
Ledare: Aimon Niklasson
Mötesplats: Parkeringen innanför Amundö

4. **TULEBO** (Vg Källered sn)
Tid: 10–12
Ledare: Marie Hurtig
Mötesplats: Vägkorsningen ovan Tulebosjön

5. **GUNNEBO** (Vg Fässberg sn)
Tid: 14–16
Ledare: Maj Fagerberg
Mötesplats: Parkeringen vid Stensjön

6. **ÄNGGÅRDSBERGEN** (Vg Fässberg sn)
Tid: 10–12
Ledare: Erik Ljungstrand
Mötesplats: Finnsmossens nordöstra ände

7. **WENDELSBERG** (Vg Råda sn)
Tid: 10–12
Ledare: Kristoffer Hahn
Mötesplats: Vid Grindarna

8. **VRÅNGÖ** (Vg Styrö sn)*Tid:* 13.30–15.30*Ledare:* Claes Gustafsson*Mötesplats:* Bryggan vid Vrångö Mittvik9. **RUDDALEN** (Vg Västra Frölunda sn)*Tid:* 14–16*Ledare:* Anders Aronsson*Mötesplats:* Parkeringen vid Motionscentralen10. **SLOTTSSKOGEN** (Vg Göteborg sd)*Tid:* 18–20*Ledare:* Ingrid Ljungstrand*Mötesplats:* Nedom August Kobbs byst11. **DELSJÖN** (Vg Örgryte sn)*Tid:* 18–20*Ledare:* Svante Henning*Mötesplats:* Parkeringen vid Delsjöbadet12. **JONSERED** (Vg Partille sn)*Tid:* 18–20*Ledare:* Arvid Munther*Mötesplats:* Parkeringen vid Jonsereds stn13. **LÄRJEÅN** (Vg Angered sn)*Tid:* 10–12*Ledare:* Lars-Erik Norbäck*Mötesplats:* Vid Blå Stället, Angereds centrum14. **HÖNÖ, ERSDALEN** (Bh Öckerö sn)*Tid:* 13–15*Ledare:* Håkan Olsson*Mötesplats:* Parkeringen vid Ersdalsvägens slut15. **SILLVIK** (Bh Torslanda sn)*Tid:* 18–20*Ledare:* Staffan Wall*Mötesplats:* Utanför Lottkärrs gård16. **GUNNESBY** (Bh Säve sn)*Tid:* 14–16*Ledare:* Hans Starnberg*Mötesplats:* Gunnesby koloniområdes entré17. **RAGNHILDSHOLMEN** (Bh Ytterby sn)*Tid:* 14–16*Ledare:* Ragnhild Crawford*Mötesplats:* Busshållplatsen Ragnhildsholmen18. **ALFHEMS KUNGSGÅRD** (Vg Skepp-
landa sn)*Tid:* 10–12*Ledare:* Elin Björesund & Lena Rydén*Mötesplats:* Parkeringen vid Golfklubben19. **KINNASTRÖM, LÅNGS VISKAN**
(Vg Kinna sn, Marks kn)*Tid:* 10*Ledare:* Kenneth Hansson Kinna NF*Mötesplats:* P vid Kinnaström20. **MARKERNA RUNT BASTERÅS**
(Vg Fritsla sn, Marks kn)*Tid:* 10*Ledare:* Kenneth Persson Fritsla NoHF*Mötesplats:* Parkeringen vid Bjälbo21. **BACKA** (Vg Ullasjö sn, Svenljunga kn)*Tid:* 9*Ledare:* Bruno Dahlqvist Tranemo NF*Mötesplats:* Aulaplan Tranemo22. **SJÖRED, LIMMARED** (Vg Tranemo kn)*Tid:* 9*Ledare:* Bruno Dahlqvist Tranemo NF*Mötesplats:* Aulaplan, Tranemo23. **ALMENÄS VID ÖRESJÖS SYDÄNDA**
(Vg Borås stad)*Tid:* 10*Ledare:* Leif-Eric Aronsson m. fl. Borås NF*Mötesplats:* Parkeringen vid Almenäs24. **I DALUMTRAKTEN** (Vg Ulricehamns
kn)*Tid:* 10*Ledare:* Börje Ignell Ulricehamns NF*Mötesplats:* Parkeringen mellan Dalumverken
och macken25. **MED CARL VON LINNÉ OCH
HUSTRU SARA ELISABETH I HJUL-
KVARNELUND** (Vg Trollhättans stad)*Tid:* 10*Ledare:* Anders och Karin Bohlin 0520-350 40*Mötesplats:* Parkeringen vid Folkets Park. Lätt
promenad bland växter i stadsnära natur. Ta
med fikakorg.

26. **TENGGRENSTORPSOMRÅDET** (Vg Vänersborgs stad)

Tid: 10

Ledare: Erik Olausson 0521-199 98, Stefan Hult

Mötesplats: Tegelslagargatan (mot Karls Grav)

27. **BÖLETS ÄNGAR** (Vg Udenäs sn)

Tid: 10

Ledare: Siw Sjöberg 0705-798542 m. fl.

Mötesplats: Reservatets parkering

28. **ÅLLEBERG** (Vg Karleby sn)

Tid: 10

Ledare: Jan Lindholm 0515-37131

Mötesplats: Ållebergs ännu

29. **NOHLMARKEN** (Vg Sjögerstad sn)

Tid: 18.30

Ledare: Kurt-Anders Johansson, Rolf-Göran Carlsson, Ingvar Fredriksson Västskuststiftelsen

Mötesplats: Reservatets parkering

30. **TÖREBODATRAKTEN** (Vg Töreboda sn)

Tid: 10

Ledare: Lennart Holmqvist, Bo Kindbom

Mötesplats: Torget i Töreboda

31. **HÖKESÅN** (Vg Habo sn)

Tid: 10

Ledare: Arne Svensson

Mötesplats: Hembygdsgårdens parkering i Habo

32. **ÖSTERPLANA VALL** (Vg Österplana sn)

Tid: 10

Ledare: Ove Johansson

Mötesplats: Nyängen (den lilla vägen mot Örnekulla, mellan Medelplana och Österplana kyrkor, till vägs ände)

33. **ÖSTERPLANA HED** (Vg Österplana sn)

Tid: 15, efter friluftsgudstjänst vid Österplana kyrka

Ledare: Olof Janson, Ove Johansson

Mötesplats: Parkeringen norr om Österplana kyrka

34. **BJÖRNEBERGSÅNGARNA** (Vg Österplana sn)

Tid: 18

Ledare: Anders Holgersson, Olof Janson

Mötesplats: Parkeringen norr om Österplana kyrka

35. **HÄGGATORPSHAGEN**

(Vg Laske-Vedum sn)

Tid: 10

Kontaktpersoner: Carl-Johan Lidén

0512-71149, Tomas Lindström 0512-40679

Mötesplats: Häggatorpshagen

Till minne av Stellan Holmdahl

Sven-Olov Strandhede

Tallboängen 7, 436 44 Askim,

Vid en ålder av 95 år avled apotekare Stellan Holmdahl i sitt hem den 18 december 2009 efter en tids sjukdom. Tillsammans med sin maka Margaretha bodde han de sista åren i Puerto Banus, nära Marbella i Spanien. Han var medlem av Botaniska Föreningen i Göteborg i 70 år, därmed en av de två trognaste medlemmar föreningen haft (se också *Calluna* 27(4) 2010, sid. 5).

Stellan föddes den 1 september 1914 i Vomb, cirka 2 mil öster om Lund. Hans föräldrar var distriktsveterinär Georg Holmdahl och dennes maka Lizzie, som var småskollärlarinna. Familjen flyttade efter några år till Kungsbacka, där Stellan började sin skolgång. Han tog studentexamen vid Högre allmänna realläroverket i Göteborg, d.v.s. nuvarande Schillerska gymnasiet. Efter militärtjänstgöring och officersutbildning under andra världskriget fortsatte Stellan sina studier till apotekarexamen i Stockholm. Han tjänstgjorde sedan på apoteket Duvan i Göteborg och övertog i slutet av 1960-talet apoteket Ejdern i samma stad.

Genom sin far blev Stellan redan som ung botaniskt intresserad och detta intresse fördjupades under utbildningen till apotekare. Botaniska kunskaper var vid den tiden fortfarande väsentliga för den-

Stellan Holmdahl i sin trädgård, april 1978. —
Foto Sven-Olov Strandhede.

na yrkesverksamhet. Familjen tillbringade somrarna på Särö varifrån Stellan började utforska floran i Nordhalland med de utanför liggande öarna. Under en följd av år på 1950-talet var Stellan ock-

så en uppskattad sekreterare i Botaniska Föreningen i Göteborg. Under denna tid publicerade han åtskilliga rapporter om växtfynd och exkursioner i norra Halland.

Hans botaniska intresse fördjupades ytterligare efter pensioneringen då familjen flyttade till Spanien år 1970, där man lät bygga en smakfull villa i Calahonda utanför Marbella. Familjen Holmdahls hus var det första i "Urbanisation Sitio de Calahonda" och familjen lät sig snart integreras i det spanska samhället. Den uppskattning som familjen rönt hos lokala myndigheter kom till synes bl.a. i att familjen Holmdahl fick en gata uppkallad efter sig: "Calle Holmdahl". Stellan stora trädgårdsintresse var uppenbart i den vackra trädgård, som omgav villan. Där odlade han citrusråd av flera slag liksom fikon, granatäpple, orkidéer, kaktusar och en mängd andra exotiska växter. Särskilt minns jag hur ett fantastiskt blåregn bildade ett blomsterdignande tak över entrén.

Under en lång följd av år, då jag var universitetslektor och studierektor vid Institutionen för systematisk botanik, Göteborgs universitet, var Stellan botanisk guide i Sydspanien vid exkursioner inom forskarutbildningen i systematisk botanik och evolution. Sydspanien blev därigenom något av ett standard-exkursionsområde för forskarutbildningen. Stellan hade utmärkt lokalkännedom och värdefulla floristiska kunskaper om Spaniens flora, vilket skapade fantastiska förutsättningar för våra studenter att få mycket goda inblickar i den västmediterrana floran. Flera doktorsavhandlingar vid Botaniska institutionen i Göteborg har initierats genom våra exkursioner under Stellan's guidning.

Göteborgs universitets botaniska museum har under årens lopp mottagit många kollektioner ur de värdefulla insamlingar som Stellan gjorde under sina botaniska resor och strövtåg i Spanien. Stellan var också en bra natur- och växtfotograf och delade gärna med sig av sina diabolbilder. Bilderna finns inordnade i vårt diatek, som nu håller på att digitaliseras.

Hans flitiga och skickliga samlande i stora delar av Sydspanien har betydtt och betyder alltfört mycket för kunskapsutvecklingen om floran i denna del av Europa. Ett botaniskt samarbete etablerades också mellan Stellan och Botaniska museet vid Universitetet i Malaga, där nu mycket av Stellan's herbariematerial finns bevarat.

Under mer än dussinet exkursioner i Sydspanien har jag lärt känna Stellan inte bara som botanist. En varm vänskap växte fram mellan oss, som även kom att omfatta våra familjer. Margaretha och Stellan var ofta värdar för trivsamma träffar i sin villa i Calahonda. Det blev också tradition att deltagarna i doktorand-exkursionerna inbjöds till mycket uppskattade och härliga luncher i familjen Holmdahls hem.

Stellan Holmdahl lämnar ett stort tomrum efter sig, inte bara som botaniker utan i första hand som familjefar och vän. Närmast sörjande är hans maka Margaretha, som Stellan fick leva tillsammans med i 70 år. De fick en son och fyra döttrar. Tre av barnen bor med sina familjer i Göteborgstrakten. Yngsta dottern Lena är gift i Spanien. Stellan efterlämnar även barnbarn och barnbarns barn.

Stellan Holmdahl är gravsatt i sina föräldrars grav i Kungsbacka.

Ingvar, vi saknar dig

Birgitta Herloff

Skepparegången 6, 413 18 Göteborg,

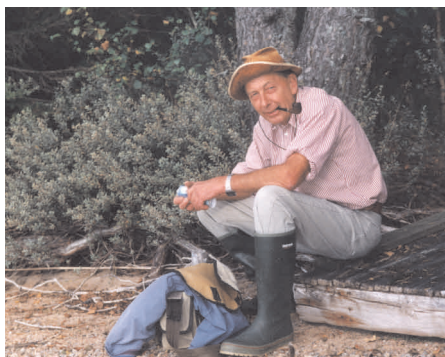
Vår medlem i såväl Botaniska Föreningen i Göteborg som Västergötlands Botaniska Förening, Ingvar Bergström, avled hastigt den 25:e november 2010 under en eftersits efter ett föredrag om svampsystematik i BFiG. Chockade deltagare bevittnade upplivningsförsöken som dock var förgäves.

Erik Arne Ingvar Bergström föddes den 2:a april 1940 i Piteå. Han utbildade sig till ingenjör vid Chalmers och blev innan examen erbjuden delägarskap i en nystartad elektronikfirma, där han blev kvar till sin pensionering. Förutom botanikintresset var han en framgångsrik radioamatör under många år. Han var bosatt i Vallda, Kungsbacka kommun, och levde sedan mer än 40 år tillsammans med Gunilla Tochtermann.

Sedan många år tillbaka var Ingvar ledamot av BFiG:s exkursionskommitté. Föreningens exkursionsverksamhet är synnerligen omfattande och omväxlande. Ingvar gjorde en värdefull insats genom att ha huvudansvaret för var vi skulle bo och vad vi skulle äta på flerdagarexkursionerna. Massor med tid gick åt att leta på nätet efter lämpliga vandrarhem, stugbyar eller pensionat och att ringa runt och förhandla om gruppabatter.

Ingvar och Gunilla var flitiga och kunliga amatörbotanister och inventerade

för Hallands flora och Norrbottens flora. I arbetet med Västergötlands och Bohusläns floror kom även Eva Andersson och jag med i bilden. Vi fyra ansvarade i dessa båda landskap för ett stort antal inventeringsrutor i Göteborgs södra och norra skärgård, på Hisingen, i andra delar av Göteborgs kommun och i Kosterarkipelagen. Vi var ute tillsammans sommar efter sommar och hade alltid väldigt roligt. Vid varje 100-tal nya fynd som vi gjorde i en ruta avslutade vi dagen på krogen. Nåja, det var nog en överdrift men det blev ett antal middagar under en sommar. Särskilt festligt blev det när vi passerade 900 i en ruta i Bohuslän. På vintrarna åt vi surströmming, sjöng och tittade på bilder från växtsäsongen.

Ingvar Bergström. — Foto Eva Andersson.

Calluna 28(1) 2011

BORÅS

ISSN 2000-2335

Innehåll

- 1 *Västergötlands Botaniska Förening. Årsmöte 2011*
- 1 *Manusstopp för Calluna (2) 2011*
- 2 *Botaniska Föreningen i Göteborg. Program för perioden mars–maj 2011*
- 3 *Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening. Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2011 (del 1)*
- 8 *De Vilda Blommornas Dag 2011*
- 11 *Strandhede, S.-O: Till minne av Stellan Holmdahl*
- 13 *Herloff, B.: Ingvar, vi saknar dig*